

บทที่ ๖

อุดมการณ์ของทหาร

ในบทที่ ๖ นี้ ผู้วิจัยจะศึกษาถึงอุดมการณ์ของทหารจากข่าวทหารทางสถานีวิทยุโทรทัศน์ กองทัพบกช่อง ๕ ในระยะเวลาอันสั้น ไม่ใช่เป็นเรื่องง่ายและไม่สามารถมองเห็นภาพได้ในระยะเวลาอันสั้น เพราะอุดมการณ์นั้น เราต้องรวบรวมเอาสิ่งต่างๆ ไว้ด้วยกัน ได้แก่ความรู้ (Sentiment) ภาพที่มองเห็น (Illusions) วิธีคิด (Modes of Thought) อุดมการณ์จึงเป็นได้ทั้งรูปธรรมและนามธรรม และมีไว้เพื่อครอบงำของชนชั้นปกครอง

อุดมการณ์ของทหาร

อุดมการณ์ของทหารไทย คือ การรักษาไว้ซึ่งอุดมการณ์รัฐไทย หมายถึงการรักษาไว้ซึ่ง ๓ สถาบันหลักของชาติไทย ได้แก่ สถาบันชาติ สถาบันศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยการรักษาไว้ให้ยั่งยืนยง ซึ่งอุดมการณ์ทหารดังกล่าวจะแสดงออกมาทางความคิด, การกระทำ, คำพูด, ท่าทางที่มีเนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ แต่อุดมการณ์ดังกล่าว มิใช่เพียงแต่พูดว่าจะเกิดทุนสถาบันพระมหากษัตริย์เหนือชีวิต แล้วเราจะสามารถบอกได้ว่าบุคคลผู้นั้นมีอุดมการณ์ที่เกิดทุนพระมหากษัตริย์เหนืออื่นใดไม่ได้ จำเป็นต้องมองถึงพฤติกรรมระยะยาวด้วยว่าเป็นอย่างไรต่อไป บุคคลบางคนอาจจะหลอกลวงว่าตนมีอุดมการณ์ที่มุ่งจะสร้างภาพพจน์ที่ดีให้แก่ตัวเองเสมอ แต่ในพฤติกรรมที่เป็นจริงแล้วบุคคลผู้นั้นไม่ได้มีอุดมการณ์ที่น่ายกย่องแต่ประการใด

สำหรับสถาบันทหารก็เช่นกัน ทหารจะมีกระบอกเสียงเป็นของตนเองที่จะเสนอข้อมูลข่าวสารให้แก่ประชาชนในลักษณะที่ส่งเสริมภาพพจน์ของตน เพื่อให้ประชาชนเห็นว่าทหารดี รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดอุดมการณ์หลักของชนชั้นนำที่เป็นเจ้าของสื่อเพื่อรักษาความชอบธรรมของทหารไว้ทั้งทางตรงและทางอ้อม

ทหารได้ถ่ายทอดอุดมการณ์อะไรไว้ในข่าวทหารบ้าง

อุดมการณ์หลักของทหารไทยที่จะต้องรักษาและดำรงไว้ คือ อุดมการณ์
 รั้วไทย อันได้แก่ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ด้วยการอบรมและการปลูกฝังให้ทหาร
 มีจิตสำนึกในหน้าที่ ซึ่งจะเห็นได้จากคำปฏิญาณของทหาร ดังนี้

"พวกเราต้องระลึกถึงและยึดมั่นในสิ่งเหล่านี้คือ ชาติ เกียรติ วินัย
 กล้าหาญ"

"พวกเราคือทหารในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว"

"เราจะเทิดทูนและรักษาไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์"

จากการวิจัยพบว่า อุดมการณ์ที่ทหารได้สอดแทรกไว้ในข่าวทหารทางสถานี
 วิทยุโทรทัศน์ กองทัพบกช่อง ๕ มากที่สุดคือ อุดมการณ์ในเรื่องความรักชาติ อันดับสอง
 คือ อุดมการณ์เชิดชูพระมหากษัตริย์ และอันดับสามคือ อุดมการณ์เชิดชูศาสนา ดังเห็น
 ได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

สถาบันชาติ คือ การปกครองตามระบอบประชาธิปไตย และมีกลไกการผลิต
 แบบเสรีนิยม อุดมการณ์ประชาธิปไตย มีการเน้นและย้ำเตือนในฐานะเป็นรูปแบบการ
 ปกครองที่ยึดถือ และเป็นภาพพจน์ของรัฐบาลแบบประชาธิปไตย ตัวอย่างของข่าวทหาร
 ที่แสดงถึงอุดมการณ์ของชาติ ซึ่งมีจำนวนมากถึง ๗ ข่าว

- พล.อ.สุนทร คงสมพงษ์ บอกรับผู้สื่อข่าวถึงบทบาทที่จะต้องเป็นกลางใน
 การแปรญัตติร่าง รธน. นั้น เป็นสิทธิ์ที่กระทำได้แต่กองทัพจะไม่เข้าไปยุ่ง ส่วนที่มี
 ทหารคนใดที่จะเสนอแก้ไขก็สามารถกระทำได้ในฐานะประชาชนคนหนึ่ง แต่อย่าดึงกอง
 ทัพเข้าไปเกี่ยวข้อง (๑๑ ก.ย.๓๕)

- พล.ร.อ.วิเศษฐ์ การุณยวัฒน์ รมช.มหาดไทย กล่าวว่า การเผยแพร่
 ประชาธิปไตยระดับหมู่บ้าน ที่บ้านหนองเกตุน้อย อ.บางละมุง จ.ชลบุรี เป็นไปตาม
 นโยบายของกระทรวงมหาดไทยที่จะจัดการซื้อ-ขายเสียง ในการเลือกตั้งโดยจัดชุด
 ๔ อาสา

ประชาธิปไตย ออกไปเผยแพร่ความรู้ประชาธิปไตย และสร้างความเข้าใจให้แก่ประชาชน (๑๓ ก.ย.๓๕)

- พล.อ.อ.พิศิษฐ์ ศาลิกุปต์ กล่าวว่า ขณะนี้ไม่มีความแตกแยก ส่วนกรณีที่มีการเคลื่อนไหวของกลุ่มต่าง ๆ นั้น เป็นความเคลื่อนไหวตามระบอบประชาธิปไตย ซึ่งมีสิทธิ์ในการที่จะออกความคิดเห็นได้ในกรอบของกฎหมาย (๑๗ ก.ย.๓๕)

- พล.อ.อ.เกษตร โรจนนิล ผบ.ทอ. กล่าวว่า รธน. ฉบับใหม่ที่มีผู้วิจารณ์ว่าไม่เป็นประชาธิปไตยนั้น จะต้องตามดูเป็นประเด็นๆ ไป และกล่าวว่า รสช. นั้นไม่ได้เข้าไปเกี่ยวข้อง (๒๒ ก.ย.๓๕)

- พล.ร.อ.วิเศษฐ์ การุณยวนิช กล่าวถึง โครงการเผยแพร่ประชาธิปไตย ในระดับหมู่บ้านในจังหวัดฉะเชิงเทรา ว่าราษฎรในจังหวัดนี้ มีความสนใจในโครงการเผยแพร่ประชาธิปไตยเป็นอย่างมาก แม้โครงการนี้จะสิ้นสุดแล้วก็ตาม (๒๒ ก.ย.๓๕)

- พล.อ.สุนทร คงสมพงษ์ กล่าวว่าไม่ว่าการร่าง รธน. จะออกมาในรูปแบบใด ตนจะไม่เข้าไปเกี่ยวข้อง จะวางตัวเป็นกลาง สำหรับการมองว่า รธน. เอื้อประโยชน์ให้กับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งนั้น ทุกคนหวาดระแวงกันไปเอง (๒๔ ก.ย.๓๕)

- พล.อ.อิสระพงษ์ หนุณภักดี กล่าวว่าพรรคเอกภาพจะเปิดการปราศรัยที่ท้องสนามหลวงนั้น เรื่องจะให้มีการเลือกตั้งใน ๖ เดือน ตนเชื่อว่าทุกอย่างต้องเป็นไปตามขั้นตอนของ รธน. (๒๖ ก.ย.๓๕)

จะเห็นว่าข้าวดังกล่าว เป็นชาวที่จะสนับสนุนอุดมการณ์แบบประชาธิปไตย โดยเนื้อหาของข่าวทหารดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าตนยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยเริ่มตั้งแต่การร่าง รัฐธรรมนูญ ตลอดจนรณรงค์ให้ประชาชนมีแนวโน้มที่จะยึดมั่นในระบอบการครองแบบประชาธิปไตย แต่ในทางตรงกันข้ามการแสดงอุดมการณ์เกี่ยวกับความรักชาติของทหารที่ปรากฏอยู่ในข่าว จะเน้นการเชิดชูบุคคลระดับผู้นำของเหล่าทัพมาก โดยข่าวจะเสนอว่าบุคคล เช่น นายทหารระดับยศสูงได้มาแสดงความคิดเห็นและเน้นย้ำเตือนในการปกครองแบบประชาธิปไตย เพื่อให้ประชาชนเห็นว่า ทหาร

ได้ต่อกัย้าและแสดงถึงความรักชาติ แต่ในทางตรงกันข้ามผลสะท้อนของลักษณะข้าวดังกล่าวจะเป็นไปในทางลบ คือ ประชาชนจะรู้สึกว่าเป็นข้าวที่ทหารเสนอมานั้นเป็นลักษณะการสร้างชื่อให้แก่บุคคล ผู้พูดเป็นการเอาใจนาย โดยที่ทหารใช้ข้าวทหารเป็นเครื่องมือในการสร้างอุดมการณ์ให้ดูเสมือนว่าทหารได้ต่อกัย้าอุดมการณ์ชาติไว้ในข้าวอย่างจริงจัง แต่ในทางตรงกันข้ามประชาชนจะมีความรู้สึกว่าเป็นการยึดเยียดข้าวเพื่อแสดงว่าตนมีความยึดมั่นในสถาบันชาติ

สถาบันกษัตริย์ เป็นสถาบันหนึ่งที่อยู่กับประเทศไทยมาช้านาน และเป็นที่เคารพเทิดทูนของประชาชนเสมอมา ซึ่งสถาบันนี้ถือได้ว่าเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นไทยประการหนึ่ง และข้าวทหารจะให้ความสำคัญกับสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นอย่างสูง ซึ่งจากการวิจัยพบว่าข้าวเหล่านี้จะเป็นข้าวที่อยู่ในประเภทข้าวอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ข้าวทหาร ซึ่งจากตัวอย่างมีข้าวชนิดนี้ถึง ๔ ข้าว

- อาสาสมัคร รด. ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระเจ้าฟ้าเพชรรัตน ร่วมกับสมาชิกกำลังสำรองรักษาดินแดนโดยร่วมกับบริษัทห้างร้านต่าง ๆ เดินทางไปเยี่ยมพลอบขวัญและมอบของขวัญแก่กำลังทหารทางด้านบูรพาเพื่อเป็นพระราชกุศลแด่สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถฯ (๓ ก.ย.๓๔)

- สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เสด็จยังจังหวัดนราธิวาสไปยังกองพันทหารราบที่ ๓ กรมทหารราบที่ ๕ ค่ายสิรินธร อ.ยะลัน จ.ปัตตานี เพื่อทรงเป็นประธานในงานวันคล้ายวันสถาปนาครบรอบ ๑๓ ปี ของค่ายสิรินธร โดยพระราชทานนามชื่อ ค่ายสิรินธร เพื่อถวายเป็นพระเกียรติและอนุสรณ์แด่สมเด็จพระเทพฯ (๒๒ ก.ย.๓๔)

- พล.อ.สุจินดา คราประยูร เป็นประธานแถลงข่าวการจัดงานมหกรรมเทิดพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ราชบรมราชชนนี ในวโรกาสที่ทรงเจริญพระชน

มายุครบ ๔๐ พรรษา ในวันที่ ๓๑ ต.ค.๓๕ ซึ่งการจัดงานในครั้งนี้เป็นการจัดงานที่ยิ่งใหญ่มีกิจกรรมต่อเนื่องกัน ๓ วัน เป็นการสุดดีเกิดพระเกียรติพระองค์ท่าน

(๒๗ ก.ย.๓๕)

- พล.อ.สุนทร คงสมพงษ์ ผบ.สูงสุด ให้สัมภาษณ์ต่อผู้สื่อข่าวถึงแนวความคิดที่จะตั้งกองบัญชาการรบพิเศษ ซึ่งขึ้นตรงกับสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ที่จะเจริญมายุครบ ๖๐ พรรษา ในปี พ.ศ. ๒๕๓๖ (๒๗ ก.ย.๓๕)

จากการวิจัยสรุปได้ว่า อุดมการณ์ของทหารที่แสดงถึงการเกิดทุนสถาบันพระมหากษัตริย์ ที่ปรากฏในข่าวทหารทางโทรทัศน์ ทหารทำโดยนำตัวเองเข้าไปร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยเฉพาะผู้นำทหารจะแสดงความเป็นผู้นำในการสร้างกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ และเกิดทุนสถาบันพระมหากษัตริย์ และในขณะเดียวกันก็จะตอกย้ำข้อมูลข่าวสารออกไปสู่ประชาชนให้มากที่สุด ให้น้อยที่สุด เมื่อประชาชนได้รับสารแล้ว ก็จะเห็นว่าทหารมีความจงรักภักดีและเกิดทุนสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งตรงนี้เท่ากับว่าทหารได้สร้างความชอบธรรม เพื่อให้ประชาชนเห็นว่าทหารได้คำจูนและจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์อย่างแท้จริง เพราะจากข้อความในข่าวจะเห็นว่าภาษาที่ใช้ล้วนแต่แสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ทั้งสิ้น

สถาบันศาสนา นับว่าเป็นอีกสถาบันหนึ่งของประเทศชาติที่มีความสำคัญมาก ชนในชาติจะใช้สถาบันศาสนาเป็นที่พึ่ง และเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแล้วเมื่อเกิดปัญหา ดังนั้นหากมีปัญหาใด ๆ ที่ทำให้เกิดความเสื่อมศรัทธาต่อศาสนา สื่อมวลชนจะออกมาชี้แจง เพื่อมิให้ภาพพจน์ของศาสนาตกต่ำไปกว่านี้ ทหารก็เช่นกันจะจรรโลงไว้ ซึ่งพระพุทธศาสนาเพราะถือว่าเป็นสถาบันหลักของไทยเรา หากมีใครนำศาสนาลงไปต่ำ หรือเข้าไปเกี่ยวข้องกับสถาบันอื่นแล้วทหารจะออกมาชี้แจง ซึ่งจากการวิจัยพบว่าข่าวเหล่านี้จะมีปรากฏดังตัวอย่าง ๒ ข่าว

- พล.อ. อิศระพงษ์ หนุณภักดี กล่าวว่า การที่พรรคการเมืองให้พระเป็นสื่อในการหาเสียงในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นั้น ตนไม่ต้องการให้การเมืองมาแปดเปื้อนกับศาสนา เพราะศาสนาเป็นเรื่องที่บริสุทธิ์ ซึ่งเป็นศูนย์กลางของการรวมตัวของประชาชนส่วนใหญ่ ปัญหาที่เกิดขึ้น กรมศาสนาจะเป็นผู้ดูแล (๓๐ ก.ย. ๓๕)

- พล.อ. อิศระพงษ์ หนุณภักดี รอง ผบ.ทพ. พร้อมด้วยข้าราชการทหารและพลเรือนในเขตความรับผิดชอบของกองทัพภาคที่ ๒ ได้ร่วมกันทอดผ้าป่าสามัคคีเพื่ออีสาน เชี่ยวให้กับวัดในภาคอีสานจำนวน ๒๖๑ วัด และมอบทุนอุดหนุนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (๓๑ พ.ย. ๓๕)

จากการวิจัยพอสรุปได้ว่า ทหารเข้ามามีบทบาทในการทำนุบำรุงและเชิดชูศาสนาพุทธ ซึ่งโดยสถาบันทหารจะยึดมั่นในสถาบันศาสนา เพื่อให้ยืนยงถาวรต่อไป

นอกเหนือจากอุดมการณ์ของรัฐไทยที่ต้องการให้สถาบันทั้ง ๓ สถาบันคงอยู่ซึ่งเป็นอุดมการณ์พื้นฐานแล้ว เรายังพบอุดมการณ์หรือแนวความคิดที่แฝงไว้ในรายการข่าวทหารในลักษณะต่าง ๆ เพื่อเป็นการสร้างความชอบธรรมให้แก่ทหาร โดยการย้ายถึงผลประโยชน์แห่งชาติและเจตจำนงที่ดีของทหาร ซึ่งล้วนแต่เป็นถ้อยคำที่ชักจูงใจให้เห็นคล้อยตาม และรับเป็นอุดมการณ์หรือค่านิยมในการปฏิบัติ คือ การเห็นชอบกับการกระทำของทหาร ดังตัวอย่าง

- พล.อ.อ. เกษตร โรจนนิล ขอให้ทุกคนปฏิบัติภารกิจโดยคำนึงถึงประเทศชาติเป็นหลัก (๕ ก.ย. ๓๕)

- พล.ท. ศัลย์ ศรีเพ็ญ แม่ทัพภาคที่ ๑ ให้โอวาทแก่นายทหารสรุปว่า ทหารทุกคนจะต้องมีความจงรักภักดีต่อสถาบัน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีความเชื่อมั่นในผู้บังคับบัญชา รวมทั้งจะต้องยึดมั่นอยู่ในระเบียบวินัย และความสามัคคี ปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มที่ และร่วมมือร่วมใจกันพัฒนาบ้านเมืองตลอดจนการช่วยเหลือประชาชนด้วยความเข้มแข็งอดทน สร้างความนิยมและศรัทธาให้เกิดแก่ประชาชน (๑๖ ก.ย. ๓๕)

- พล.อ. อิศระพงษ์ หนุณภักดี ผู้อำนวยการช่วยเหลือประชาชนตามแนวพระราชดำริ ให้สัมภาษณ์ถึงการทำงานของโครงการดังกล่าว ว่าเป็นผลที่น่าพอใจอย่างมาก ทำให้ภาคอีสานมีต้นไม้เพิ่มขึ้นกว่า ๕๐,๐๐๐ ไร่ คุณภาพชีวิตและค่าครองชีพของชาวอีสานดีขึ้นและทางกองทัพบกได้เริ่มดำเนินการเกี่ยวกับการจัดที่ทำกินในเขตป่าเสื่อมโทรม ให้แก่ราษฎรผู้ยากไร้ในเขตอีสานด้วย (๒๑ ก.ย.๖๕)

เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่า ทหารพยายามที่จะเน้นย้ำอุดมการณ์โดยสอดคล้องหรือแฝงมากับเนื้อหาข่าวอยู่ตลอด โดยจะวางกรอบในการตีความข้อปล้ำประชาชนไปในทิศทางที่ตนต้องการ คือการยอมรับและสนับสนุนการกระทำของตน ซึ่งจะทำให้การปกครองเป็นไปได้ง่าย และตนเองมีเสถียรภาพ ความมั่นคง และชอบธรรม โดยอุดมการณ์ดังกล่าวที่แฝงมากับเนื้อหานั้น เป็นสิ่งที่ประชาชนมีความโน้มเอียงที่จะยึดถืออยู่แล้วนั้น คืออุดมการณ์ของรัฐไทยโดยจะเกิดทุนไว้ซึ่ง ศาสนา ศาสนา และพระมหากษัตริย์ โดยจะตอกย้ำให้ประชาชนยึดมั่นในอุดมการณ์ของรัฐ